

تأثیر آموزش درس جمعیت و تنظیم خانواده بر میزان آگاهی و نگرش دانشجویان دختر نسبت به روش‌های پیشگیری از بارداری در دانشگاه آزاد اسلامی واحد آبادان، ۸۵-۱۳۸۴

مهناز موقر*

مربی گروه پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد آبادان، ایران

دکتر علیرضا سلطانیان

استادیار گروه آمار زیستی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی همدان، ایران

ماهرخ موقر

پژوهشگر و کارشناس امور ایثارگران، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، ایران

زمینه و هدف: یکی از بزرگ‌ترین مشکلات بشر در قرن حاضر، افزایش بی‌رویه جمعیت است. بر این اساس کنترل رشد جمعیت یکی از مهم‌ترین اولویت‌های هر جامعه در راستای دستیابی به اهداف سلامت و توسعه می‌باشد. آموزش صحیح با توجه به تغییری که در تفکر و نگرش افراد به وجود می‌آورد، قدم اساسی و زیربنایی در تحقق اهداف تنظیم خانواده محسوب می‌شود. این مطالعه به منظور تعیین تأثیر آموزش درس جمعیت و تنظیم خانواده بر میزان آگاهی و نگرش دانشجویان دختر نسبت به روش‌های پیشگیری از بارداری در دانشگاه آزاد اسلامی واحد آبادان انجام شده است.

روش کار: پژوهش حاضر، یک مطالعه نیمه تجربی از نوع قبل و بعد می‌باشد که بر روی دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد آبادان که درس تنظیم خانواده را در نیم‌سال اول سال تحصیلی ۸۵-۸۴ انتخاب کرده بودند، انجام شده است. نمونه‌گیری به صورت غیر تصادفی و آسان (در دسترس) و حجم نمونه ۲۳۴ نفر بود. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه در دو مرحله (قبل و بعد از آموزش درس تنظیم خانواده) جمع‌آوری گردید. یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که ۶۶/۱ درصد دانشجویان در گروه سنی ۲۴-۲۰ سال قرار داشتند، ۱۱/۷ درصد متأهل و ۱۷/۷ درصد شاغل بودند و ۸۳/۶ درصد در مقطع فوق دیپلم و ۱۶/۴ درصد در مقطع لیسانس تحصیل می‌کردند. میانگین (انحراف معیار) نمره آگاهی دانشجویان قبل از مداخله ۳/۴۵ (±۱/۷۹) بود که بعد از مداخله به ۸/۸۹ (±۲/۶۱) تغییر یافته است (P=۰/۰۰۱). همچنین میانگین (انحراف معیار) نمره نگرش دانشجویان قبل از مداخله ۵/۸۸ (±۱/۹۹) بود که بعد از مداخله به ۷/۲۷ (±۲/۰۱) افزایش یافته است (P=۰/۰۰۳).

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج این تحقیق، محور اصلی فعالیت در برنامه تنظیم خانواده باید بر اساس آموزش باشد، چرا که افزایش میزان آگاهی و تغییر نگرش افراد جامعه، زمینه را برای استفاده از روش‌های مطمئن پیشگیری و تغییر هرگونه رفتار باروری فراهم می‌نماید.

کلید واژه‌ها: آموزش، تنظیم خانواده، آگاهی، نگرش، دانشجو

* نویسنده مسؤول: دانشگاه آزاد اسلامی واحد آبادان، ایران

• تلفن: ۰۶۳۱-۴۴۶۰۱۱۳-۸ • شماره: ۰۶۳۱-۴۴۶۰۱۱۱

مقدمه

جمعیت، ارتباطی متقابل و پیچیده با توسعه اقتصادی دارد. لازمه دستیابی به اهداف توسعه اجتماعی - اقتصادی و فرهنگی و پیشبرد برنامه‌های مربوط به نوسازی، همسوئی و هماهنگی متناسب بین جمعیت و برنامه‌های توسعه است (۱).

شواهد نشان می‌دهد که در هر ثانیه، ۴/۴ نفر به جمعیت جهان افزوده می‌شود (۲). افزایش انفجار آمیز جمعیت دنیا در نتیجه مجموعه به هم پیچیده‌ای از توسعه، همراه با انقلاب صنعتی و انتشار جهانی تکنولوژی پیشرفته، به وجود آمده است (۳).

در سال ۱۹۰۰ میلادی، جمعیت جهان ۱/۵ میلیارد بوده که در سال ۲۰۰۰ تقریباً ۴ برابر شده است، در حالی که در سال ۱۹۰۰، جمعیت ایران ۱۰ میلیون نفر بوده که در سال ۲۰۰۰ تقریباً ۷ برابر شده است (۱). بنابر سرشماری سال ۱۳۸۵، در حال حاضر جمعیت کشور به بیش از ۷۰ میلیون نفر با نرخ رشدی نزدیک به ۱/۷ درصد رسیده است که نشان دهنده رشد بسیار سریع جمعیت می‌باشد (۴). در حقیقت رشد بیش از حد جمعیت، حیات همه بشر را تهدید می‌کند و با روند رشد فعلی، جمعیت جهان در طی ۴۰ سال، دو برابر و حتی در برخی کشورهای فقیر جمعیت در مدت ۲۰ سال، دو برابر خواهد شد (۵).

در شرایط فعلی، حاملگی‌های ناخواسته یکی از معضلات اصلی بهداشتی و اجتماعی در جهان می‌باشد که ضرورت اجرای برنامه تنظیم خانواده را می‌طلبد (۶). خوشبختانه در طی چند دهه گذشته، دنیا شاهد موفقیت چشمگیری در اجرای برنامه‌های بین‌المللی تنظیم خانواده بوده است (۷). به‌طور مثال اجرای سیاست تک فرزندی در ربع قرن اخیر در چین توانسته است از تولد ۲۵۰ تا ۳۰۰ میلیون کودک جلوگیری نماید (۸).

برنامه‌های بین‌المللی تنظیم خانواده به عنوان یک استراتژی مؤثر و ارزشمند جهت کاهش فقر، کاهش میزان مرگ و میر کودکان و ارتقاء سلامت افراد شناخته شده است (۹). با این حال، علل گوناگونی برای عدم تحقق اهداف تنظیم خانواده

وجود دارد که عبارت از دستیابی ضعیف به خدمات و انتخاب محدود روش‌ها، نگرانی از ایمن بودن روش‌ها یا عوارض جانبی آنها، عدم تمایل همسر و فقدان آگاهی می‌باشند (۱۰).

در جامعه اسلامی ایران، با توجه به رشد بالای جمعیت، یکی از مسائل مهم و قابل بررسی، تنظیم خانواده است. آموزش جمعیت و تنظیم خانواده در کلیه رشته‌های دانشگاهی که در سال ۱۳۷۲ توسط مجلس شورای اسلامی ایران به تصویب رسیده، گامی مثبت در مسیر ارتقای سلامتی می‌باشد (۱۱).

از آنجا که آموزش برنامه تنظیم خانواده فرآیندی است که نگرش و رفتار افراد را تغییر می‌دهد، بنابراین در عملکرد آنان اثرات مطلوب می‌گذارد (۶). تنظیم خانواده به تنهایی می‌تواند مرگ و میر مادران را که ناشی از بارداری‌های پرخطر می‌باشند تا ۲۵ درصد کاهش دهد (۱۲). از طرفی سازمان جهانی بهداشت، کلید موفقیت در حل کلیه مشکلات ناشی از افزایش جمعیت را اجرای مؤثر خدمات تنظیم خانواده می‌داند و آموزش و مشاوره را از راهکارهای مهم کمک به جوانان برای تصمیم‌گیری داوطلبانه آنان در انتخاب این گونه روش‌ها بیان می‌کند (۱۳). دستیابی به اهداف آموزشی نسل جوان مستلزم اجرای برنامه‌ریزی‌های آموزشی مناسب و دقیق می‌باشد (۱۴). ایجاد مشارکت فعال و آگاهانه در زمینه کنترل جمعیت، پژوهشگر را مصمم نمود تا با انجام این تحقیق، گامی در جهت افزایش سطح آگاهی و دانش و تغییر نگرش نسل جوان بردارد.

روش کار

پژوهش حاضر یک تحقیق نیمه تجربی از نوع قبل و بعد می‌باشد که به منظور تعیین تأثیر آموزش درس جمعیت و تنظیم خانواده بر میزان آگاهی و نگرش دانشجویان دختر نسبت به روش‌های پیشگیری از بارداری انجام شده است. جامعه پژوهش، شامل کلیه دانشجویان دختر غیر پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آبادان بود که واحد تنظیم خانواده

همسان سازی گروهی، علی‌رغم این که داده‌ها وابسته هستند، از آزمون‌های t مستقل و آنالیز واریانس یک‌طرفه استفاده شده است. آنالیز داده‌ها با نرم افزار SPSS.V.10.5 انجام گردید.

یافته‌ها

از ۲۳۴ دانشجوی دختر مشغول به تحصیل در رشته‌های غیر پزشکی، ۶۶/۱ درصد در رده سنی ۲۰-۲۴ سال قرار داشتند، ۱۱/۷ درصد متأهل و ۱۷/۷ درصد شاغل بودند، ۸۳/۶ درصد در مقطع فوق دیپلم و ۱۶/۴ درصد در مقطع لیسانس مشغول به تحصیل و ۶۸ درصد ورودی سال ۱۳۸۴ بودند؛ ۹۵/۲ درصد در مناطق شهری و ۴/۸ درصد در مناطق روستایی زندگی می‌کردند.

میزان آگاهی و نگرش دانشجویان قبل از آموزش، از لحاظ برخی متغیرهای زمینه‌ای همچون محل سکونت، وضعیت تأهل، وضعیت شغلی، سال ورود و مقطع تحصیلی مورد بررسی قرار گرفت که تنها نمره آگاهی و نگرش دانشجویان مجرد و متأهل در ابتدای مطالعه با یکدیگر متفاوت بود (جدول ۱)، لذا در تحلیل داده‌ها، نمرات آگاهی و نگرش دانشجویان قبل و بعد از آموزش به طور جداگانه بر حسب متغیر وضعیت تأهل مورد مقایسه قرار گرفت.

همان طور که در جدول ۲ مشاهده می‌گردد، میزان آگاهی و نگرش دانشجویان دختر نسبت به روش‌های پیشگیری از بارداری بعد از آموزش درس جمعیت و تنظیم خانواده نسبت به قبل از آن افزایش قابل توجهی داشته است. همچنین میانگین نمرات آگاهی واحدهای مورد پژوهش قبل و بعد از آموزش بر اساس وضعیت تأهل، اختلاف آماری معنی‌داری را نشان داد، به طوری که میانگین نمره آگاهی دانشجویان مجرد و متأهل قبل از مداخله به ترتیب ۳/۳۲ و ۴/۴۴ از مجموع ۱۵ امتیاز این بخش از پرسشنامه بود که بعد از آموزش به ترتیب به ۸/۸۷ و ۹/۰۷ افزایش یافته است ($P=0/001$). میانگین نمرات نگرش قبل و بعد از آموزش بر اساس وضعیت

را در نیم‌سال اول سال تحصیلی ۸۵-۱۳۸۴ انتخاب کرده بودند (۲۳۴ نفر).

ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه‌ای پژوهشگر- ساخته بود که در دو بخش تنظیم گردید. بخش اول شامل ۱۰ سؤال در زمینه مشخصات دموگرافیک و بخش دوم شامل ۱۵ سؤال مربوط به آگاهی و ۱۵ سؤال مربوط به نگرش بود. روایی پرسشنامه از طریق روایی محتوی و با استفاده از نظرات چند تن از کارشناسان و متخصصان مورد بررسی قرار گرفت. جهت تعیین پایایی از روش آزمون مجدد استفاده شد. بدین صورت که قبل از آموزش، پرسشنامه مربوطه توسط ۱۰ نفر از آزمودنی‌های واجد شرایط تکمیل شده و پس از ۱۰ روز همان پرسشنامه به همان گروه داده شد تا به آن پاسخ دهند. ضریب همبستگی بین دو نوبت $r=0/89$ به دست آمد، این افراد در مطالعه وارد نشدند.

به منظور همسان سازی نحوه آموزش، در ابتدای ترم تحصیلی و قبل از شروع کلاس‌ها کلیه دانشجویان دختر رشته‌های غیر پزشکی (شامل حسابداری، مدیریت، الکترونیک و کامپیوتر) که واحد درسی تنظیم خانواده را با پژوهشگر انتخاب کرده بودند، پرسشنامه مزبور را تکمیل کردند و در پایان ترم تحصیلی (بعد از اتمام کلاس‌ها و قبل از امتحان) به علت افت نمونه‌ها، ۲۱۸ نفر باقیمانده مجدداً توسط همان پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفتند.

در نمره گذاری حیطه آگاهی به هر پاسخ صحیح نمره یک و به هر پاسخ غلط نمره صفر تعلق گرفت و از مجموع نمرات کسب شده، نمره کل آگاهی (حداقل نمره صفر و حداکثر نمره ۱۵) محاسبه شد. در خصوص سؤالات نگرش، پاسخ‌ها به دو دسته مثبت و منفی تقسیم شدند و به سؤالات مثبت نمره یک و به سؤالات منفی نمره صفر تعلق گرفت و میانگین پاسخ‌ها با حداقل نمره صفر و حداکثر نمره ۱۵ محاسبه گردید.

از آنجائی که در این تحقیق، داده‌ها قبل و بعد از پژوهش به صورت گروهی جمع‌آوری شده، بنابراین در تحلیل داده‌ها از آزمون‌های زوج شده استفاده نشد. لذا با در نظر گرفتن

بیشتر دانشجویان، دوستان و اقوام را به عنوان منبع کسب اطلاعات خود در زمینه تنظیم خانواده بیان نمودند (۲۲/۶ درصد) و کم‌ترین منبع کسب اطلاعات (۹/۴ درصد)، پزشکان بودند (جدول ۳).

تأهل نیز، اختلاف آماری معنی‌داری را نشان می‌دهد، به طوری که میانگین نمره نگرش دانشجویان مجرد و متأهل قبل از مداخله به ترتیب ۵/۷۸ و ۶/۶۷ از مجموع ۱۵ امتیاز این بخش از پرسشنامه بوده که بعد از آموزش به ترتیب به ۷/۲۹ و ۷/۱۷ افزایش یافته است (به ترتیب $P=0/003$ و $P=0/021$).

جدول ۱: مقایسه نمرات سطح آگاهی و نگرش دانشجویان قبل از آموزش بر حسب مشخصات فردی

متغیر	سطوح متغیر	آگاهی		نگرش		
		نتیجه آزمون t یا ANOVA	انحراف معیار	میانگین	نتیجه آزمون t یا ANOVA	انحراف معیار
محل سکونت	شهر	$P=0/97$	۱/۸	۳/۴۸	$P=0/48$	۱/۹۵
	روستا		۱/۶۵	۳/۵		۱/۵۸
وضعیت تأهل	مجرد	$P=0/002$	۱/۷۳	۳/۳۲	$P=0/003$	۱/۹۵
	متأهل		۱/۹۷	۴/۴۴		۲/۱۷
وضعیت شغلی	غیر شاغل	$P=0/26$	۱/۷۶	۳/۴	$P=0/41$	۱/۹۷
	شاغل		۳/۰۲	۳/۷۵		۱/۹۱
سال ورود	۱۳۸۰	$P=0/89$	۳/۰۶	۳/۲۵	$P=0/97$	۲/۲۲
	۱۳۸۱		۱/۷۹	۳/۷۵		۲/۰۷
	۱۳۸۲		۱/۹۳	۳/۳۳		۱/۸۲
	۱۳۸۳		۲/۲۱	۳/۶۸		۱/۷۷
	۱۳۸۴		۱/۷۴	۳/۴۱		۱/۹۹
مقطع تحصیلی	فوق دیپلم	$P=0/28$	۱/۷۸	۳/۴۳	$P=0/92$	۱/۹۵
	لیسانس		۱/۹	۳/۷۸		۲/۰۲

جدول ۳: توزیع فراوانی مطلق و نسبی منبع کسب اطلاعات دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد آبادان در مورد تنظیم خانواده

منبع کسب اطلاعات	تعداد	درصد
صدا و سیما	۴۴	۱۸/۸
مطبوعات	۳۸	۱۶/۲
پزشک	۲۲	۹/۴
مراکز بهداشتی و درمانی	۳۷	۱۵/۸
دوستان و اقوام	۵۳	۲۲/۶
بدون پاسخ	۴۰	۱۷/۱
کل	۲۳۴	۱۰۰

جدول ۲: مقایسه نمرات آگاهی و نگرش دانشجویان قبل و بعد از آموزش بر حسب وضعیت تأهل

وضعیت تأهل	نتیجه آزمون t	قبل از آموزش		بعد از آموزش	
		انحراف	میانگین	انحراف	میانگین
مجرد	$P=0/001$	۱/۷۳	۳/۳۲	۲/۵۱	۸/۸۷
		۱/۹۷	۴/۴۴	۳/۲۳	۹/۰۷
		۱/۷۹	۳/۴۵	۲/۶۱	۸/۸۹
متأهل	$P=0/003$	۱/۹۵	۵/۷۸	۱/۹۹	۷/۲۹
		۲/۱۷	۶/۶۷	۲/۱۷	۷/۱۷
		۱/۹۹	۵/۸۸	۲/۰۱	۷/۲۷

بحث و نتیجه گیری

کنترل جمعیت تنها در صورتی میسر است که آگاهی افراد جامعه افزایش یابد (۱۵)، لذا آگاهی دادن به افراد، تغییر نگرش و ایجاد انگیزه و در نهایت تغییر عملکرد خانواده‌ها در زمینه اهداف تنظیم خانواده از راهکارهای مهم محسوب می‌شوند و آموزش در این میان از جایگاه والایی برخوردار است (۱۶).

نتایج مطالعه حاضر بیانگر این واقعیت بود که دانشجویان قبل از آموزش، از میانگین نمره آگاهی و نگرش کمتری در رابطه با استفاده از روش‌های پیشگیری از بارداری برخوردار بودند، در صورتی که بعد از آموزش میانگین نمرات آگاهی و نگرش آنان افزایش یافت. مطالعات گوناگون در ایران و سایر کشورها، مبین تأثیر مثبت آموزش و مشاوره بر آگاهی و نگرش زنان نسبت به استفاده از روش‌های پیشگیری از بارداری می‌باشد. در مطالعه‌ای که توسط نجفی و همکاران در سال ۱۳۸۱ در زمینه تأثیر برنامه مشاوره گروهی با زنان بر میزان آگاهی و نگرش و عملکرد مردان در مورد تنظیم خانواده در مراکز بهداشتی، درمانی منتخب شهر زاهدان انجام شد، مشخص گردید که اجرای برنامه مشاوره گروهی با زنان به منظور جلب مشارکت مردان در زمینه تنظیم خانواده کارایی دارد، به طوری که میانگین نمرات آگاهی و نگرش زنان بعد از مداخله (به ترتیب ۵۱/۹۱ و ۲۴/۶۸) نسبت به قبل از آن (به ترتیب ۲۹/۷۵ و ۲۱/۲۹) افزایش یافته بود. همچنین میانگین نمرات آگاهی و نگرش همسرانشان نیز بعد از مداخله (به ترتیب ۴۱/۱۵ و ۲۳/۴۵) نسبت به قبل از آن (به ترتیب ۲۸/۲۰ و ۱۹/۳۸) افزایش یافته بود و در همه موارد اختلاف آماری گزارش شده است. همچنین بعد از مداخله ۴۳ درصد زوجین از یکی از روش‌های پیشگیری از بارداری استفاده می‌کردند (۱۷).

در تحقیق دیگری که توسط عباسقلی‌زاده و همکاران (۱۳۸۰) با هدف بررسی تأثیر آموزش تنظیم خانواده از طریق مطالعه جزوه آموزشی بر میزان آگاهی زنان در شهر اردبیل انجام شد، نتایج نشان داد که میزان آگاهی مادران در خصوص

نحوه شروع استفاده از قرص، قبل از آموزش ۶۰ درصد بوده که بعد از آموزش به ۸۱ درصد افزایش یافت (۱۸). مطالعه حاضر نیز، نمایانگر افزایش معنی‌دار میانگین نمرات آگاهی و نگرش دانشجویان مجرد و متأهل بعد از اجرای برنامه آموزش نسبت به قبل از آن می‌باشد.

نتایج تحقیقی در اوگاندا (۱۹۹۸)، تأثیر مثبت بحث گروهی با زنان و مردانی که از روش‌های پیشگیری از بارداری استفاده نمی‌کردند، را نشان داد. به طوری که بعد از مداخله درصد استفاده از روش‌های پیشگیری در زنان از ۱۱ درصد به ۲۰ درصد و در مردان استفاده از کاندوم از ۱۵ درصد به ۱۷ درصد افزایش یافت (۱۹).

در مطالعه دوناتی (Donati) و همکاران (۱۹۹۴)، نیز بعد از اجرای یک برنامه آموزشی ۴ ماهه در دبیرستان‌های شهر رم در ایتالیا، میزان پاسخ دهی دانش آموزان به سؤالات آگاهی و نگرش در زمینه روش‌های پیشگیری از بارداری و بهداشت باروری، از ۲۵-۲۰ درصد به ۷۰-۱۰۰ درصد افزایش یافت و ۹۵ درصد دانش آموزان تحت مطالعه، معتقد بودند که مدارس می‌توانند در ارتقای برنامه‌های بهداشت باروری، نقش مؤثری داشته باشند (۲۰). مطالعه حاضر نیز مؤید این مطلب است که بیشتر فعالیت‌های تنظیم خانواده باید بر روی آموزش جوانان متمرکز گردد. در مطالعه‌ای دیگر که توسط فانتاهون (Fantahun) و همکاران (۱۹۹۳)، تحت عنوان "بررسی آگاهی، نگرش و عملکرد دانش آموزان دبیرستانی ۱۷-۱۵ ساله نسبت به تنظیم خانواده" در اتیوپی انجام شد، مشخص گردید که منبع کسب اطلاعات ۳۷/۸ درصد از دانش آموزان از طریق مدرسه، ۲۷/۵ درصد از طریق مطالعه کتب، ۱۹/۲ درصد از طریق دوستان، ۱۲/۷ درصد از طریق رسانه‌های ارتباط جمعی و ۲/۸ درصد از طریق شرکای جنسی بوده است (۲۱).

همه این تحقیقات بیانگر این حقیقت می‌باشند که آموزش روش‌های پیشگیری از بارداری به دانشجویان که سهم عمده‌ای از قشر جوان و در آستانه ازدواج جامعه را تشکیل می‌دهند، نقش مهمی در تأمین سلامت از یک سو و ایجاد هماهنگی بین

امید است که با افزایش سطح آگاهی و دانش و تغییر نگرش نسل جوان، بتوان رفتارهای باروری افراد را به تدریج عوض کرده و شاهد کاهش نرخ رشد جمعیت کشور بود.

سپاسگزاری

نویسندگان مقاله لازم می‌دانند از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد آبادان، جناب آقای دکتر صادق ابراهیمی‌کاوری و همچنین آقایان عبدالامیر زعمری و ناصر عطاشنه و خانم‌ها سارا عابدی، بتول نصیری، فیروزه چاروسایی و کلبه دانشجویانی که با همکاری خود امکان انجام این تحقیق را فراهم کردند، تشکر و قدردانی نمایند.

رشد جمعیت و امکانات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشور دارد (۱۴). لذا استفاده از روش‌های آموزشی متنوع، متناسب و مستمر آموزشی در مدارس و دانشگاه‌ها و نیز مراکز بهداشتی و درمانی مهم‌ترین راه بالا بردن آگاهی و تغییر نگرش افراد و ایجاد انگیزه در آنان به منظور مشارکت فعال در امر تنظیم خانواده می‌باشد. در نهایت با توجه به یافته‌های حاصل پیشنهاد می‌گردد:

۱- نظر به این که واحد درسی جمعیت و تنظیم خانواده یکی از قدم‌های مثبت در آموزش روش‌های پیشگیری و یک عامل کلیدی در پذیرش افراد می‌باشد، از روش‌ها، تکنیک‌ها و تکنولوژی جدید جهت آموزش استفاده شود.

۲- تحقیقاتی در زمینه عدم تمایل و موانع و مشکلات اجرایی برنامه‌های تنظیم خانواده انجام و تدابیری اتخاذ گردد که مردان نیز در این امر مهم مشارکت فعالی داشته باشند.

منابع

۱. قاضی‌زاده احمد. جمعیت‌شناسی تحلیلی و تنظیم خانواده. تهران: انتشارات سماط؛ ۱۳۷۹: ۷۰.
2. UNFPA/World Bank. Population Bureau of United Nations Organization; World population Clock. UNFPA 2005. Available from: URL: <http://www.unfpa.org/bureau.html>.
۳. آبتن مریم. جمعیت و تنظیم خانواده. تهران: انتشارات نوید شیراز؛ ۱۳۸۴: ۹.
۴. مرکز آمار ایران. نتایج سرشماری نفوس سال ۱۳۸۵: ۲.
5. Berek JS. Novak's Gynecology. 13rd ed. Philadelphia: Lippincott, Williams & Wilkins; 2002: 231-83.
۶. حاجیان کریم اله، اصنافی نسا. جمعیت و تنظیم خانواده. تهران: نشر سالمی؛ ۱۳۸۴: ۴۱ و ۲۲۵.
7. USAID/World Bank. Family planning. USAID 2003. Available from: URL: <http://www.usaid.org/Engender Health/News.html>.
8. Hesketh T, Lu L, Xing ZW. The effect of china's one-child family policy after 25 Years. N Engl J Med 2005; 353(11): 1171-76.
9. Weinstein BD, Kim T. International family planning. MMS 2006. Available from: URL: <http://www.massmed.org/family.html>.
10. WHO/World Bank. Department of Reproductive Health and Research; Improving the safety and effectiveness of contraceptive methods. WHO 2006. Available from: URL: <http://www.who.org/Family planning.html>.
۱۱. آگاه ژیلا، حیطة محسن، پرویزی موسی الرضا. جمعیت و تنظیم خانواده. تهران: انتشارات عابد؛ ۱۳۸۳: مقدمه.

12. USAID/World Bank. International family planning makes a world of difference. USAID 1999. Available from: URL: <http://www.usaid.org/Engender Health/html>.
۱۳. جعفرزاده فاطمه، نجفی فاطمه. بررسی آگاهی و نگرش پرسنل بهداشت خانواده مراکز بهداشتی و درمانی شهری شرق گیلان در مورد آی یو دی، نورپلانت و آمپول‌های تزریقی پیشگیری از بارداری. مجله دانشگاه علوم پزشکی گیلان ۱۳۸۱؛ سال ۱۳، شماره ۵۰: ۱۵.
۱۴. علی محمدزاده خلیل، فرزادی زهرا. درسنامه جامع جمعیت و تنظیم خانواده. تهران: انتشارات فردوس؛ ۱۳۸۱: مقدمه.
۱۵. روشنی علی، کیانی امیر، مختاری فروغ، صدیقی عبدالعظیم. بررسی آگاهی، نگرش و عملکرد فرهنگیان شهر رشت نسبت به تنظیم خانواده و روش‌های پیشگیری از حاملگی. مجله دانشگاه علوم پزشکی گیلان ۱۳۸۳؛ سال ۳، شماره ۴۹: ۳۴.
۱۶. شاکری نژاد معصومه. جمعیت، باروری و تنظیم خانواده. تهران: نشر جامعه‌نگر؛ ۱۳۸۲: ۳۴.
۱۷. نجفی فرشته، رخشانی فاطمه. بررسی تأثیر برنامه مشاوره گروهی با زنان بر وضعیت ارتباط میان زوجین در زمینه تنظیم خانواده در مراکز بهداشتی و درمانی منتخب شهر زاهدان. فصل‌نامه باروری و ناباروری ۱۳۸۳؛ سال ۵، شماره ۴: ۳۴۵.
۱۸. عباسقلی زاده ناطق، براك منوچهر، میرزارحیمی مهرداد، ولی‌زاده‌حقی اسماعیل. بررسی تأثیر آموزش تنظیم خانواده از طریق مطالعه جزوه آموزشی بر میزان آگاهی زنان شهر اردبیل. مجله پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل ۱۳۸۲؛ سال ۲، شماره ۷: ۳۶.
19. Lutalo T, Kidugavu M, Wawer MJ, Serwadda D, Zabin LS, Gray RH. Trends and determinants of contraceptive use in Rakai district, Uganda. *Stud Fam Plann* 2000; 31(3):217-27.
20. Donati S, Grandolfo M, Spinelli A, Medda E. Knowledge and attitudes on reproductive health among adolescents. *Epidmiol Prev* 1996; 20(2-3): 122-3.
21. Fantahun M, Chala F, Loha M. Knowledge, attitude and practice of family planning among senior high school students in north Gonder. *Ethiop Med J* 1995; 33(1): 21-9.

The Impact of Population and Family Planning Course on the Knowledge and Attitude of Students towards Contraceptive Methods: a Study on Female Students of Islamic Azad University/Abadan Branch in 2005-6

Mahnaz Movaghar, M.Sc.*

Instructor, Nursing and Midwifery School, Islamic Azad University, Abadan/branch, Abadan, Iran

Alireza Sultanian, Ph.D

Assistant Professor of Biostatistics, School of Health, Hamedan University of Medical Sciences, Hamedan, Iran

Mahrokh Movaghar, B.Sc.

Researcher, Shahed and Eisargaran Affairs, Booshehr University of Medical Sciences, Booshehr, Iran

Background & Objective: One of the greatest problems of the present century is the uncontrolled increase in population and control of this increase is among the most important priorities of every society if it is to achieve the goals of health and development. Proper education, via creating a change in individuals' attitudes and way of thinking, is considered as a basic step in achieving the goals of family planning. The aim of this study was to investigate the impact of family planning course presented in universities on knowledge and attitude of students toward contraceptive methods.

Methods: This quasi-experimental study (before-after) performed on 234 female students of Islamic Azad University/Abadan branch who attended the population and family planning course in the first semester of the academic year 2005-2006. Subjects were selected by non-random and convenience sampling. Data were collected using a questionnaire distributed once before and once after attending the family planning course.

Results: According to the results, 66.1% of the students were in the age range of 20-24 years, 11.7% were married, 17.7% were employed, and 83.6% were students of associate degree and 16.4% bachelor degree. Mean (\pm SD) knowledge score of students was 3.65(\pm 1.79) before the course that raised to 8.89(\pm 2.6) after the course ($P=0.001$). Mean (\pm SD) attitude score of students before the intervention was 5.88(\pm 1.99) that rose to 7.27(\pm 2.01) after the intervention ($p=0.003$).

Conclusion: Based on the results of this study, family planning programs should be based on training, since an increase in awareness and attitude of people, resulting from efficient educational programs, paves the way for using safe contraceptive methods and change of reproductive behaviors.

Key words: Education, Family Planning, Knowledge, Attitude, Student

*Correspondence: Islamic Azad University, Abadan branch, Abadan, Iran

• Tel: 0631-4460113-8

• Fax: 0631-4460111

• Email: mahnaz_movaghar@yahoo.com